

Openbaar is toch neutraal?

Katholieke vorming in het openbaar basisonderwijs

Het is voor velen een onbekend fenomeen; katholieke vorming in het openbaar basisonderwijs. Toch is het al heel lang mogelijk.

De ontwikkelingen die dit mogelijk maken, beginnen al in 1806. In dat jaar wordt de eerste schoolwet van kracht. Daarin wordt onder anderen geregeld dat maatschappelijke en christelijke deugden moeten worden onderwezen op de openbare staatsschool. De onderwijzers moeten bevoegd zijn en er komt een landelijke inspectie die toezicht houdt of de nieuwe schoolregels worden nageleefd. Weliswaar heeft de Hervormde Kerk in die tijd een sterke positie maar de overheid houdt goed in de gaten hoe het geloof op school gepresenteerd wordt. Men moet zich beperken tot moraal en Bijbelse geschiedenis.

Vrijheid van onderwijs

In 1848 wordt de grondwet herzien en is de vrijheid van onderwijs een feit. Naast de staatsscholen mogen er bijzondere scholen worden gesticht. De overheid behoudt het recht om toezicht op de school te houden en de bevoegdheid van de onderwijzers te controleren. Voor de overheid is de staatsschool de regel want daar wordt onderwijs gegeven met eerbiediging van ieders 'godsdienstige begrippen'. De bijzondere school blijft een uitzondering. Ouders moeten dit bijzonder onderwijs zelf bekostigen.

In de jaren daarna wordt er veelvuldig gediscussieerd over het christelijk karakter van de staatsschool. Een wetsontwerp dat spreekt over de 'neutrale school' zorgt voor veel commotie. De Hervormde Synode start een volkspetitie om het christelijk karakter veilig te stellen in de wet en ook de koning bemoeit zich er mee. Het kabinet treedt hierdoor zelfs af.

In 1868 verklaren de bisschoppen dat de staatsschool niet meer geschikt en zelfs gevaarlijk is voor de katholieke jeugd. Zij dragen de priesters op alles op alles te stellen om eigen scholen te stichten in hun parochies.

De overheid wil echter dat ouders niet gedwongen worden tot de keuze voor een bijzondere school omdat binnen de openbare school als het ware de directe band met de godsdienstige gezinssituatie is doorsneden. Daarom wordt in 1878 geregeld dat het godsdienstonderwijs onder schooltijd gegeven kan worden. Het 'godsdienstonderwijs' verovert stap voor stap een steeds vastere plek in het curriculum van de openbare school. Het is ook al in die tijd niet verplicht. Ouders mogen aangeven of zij willen dat hun kind deze lessen volgt.

Artikel 23 van de grondwet

Maar er blijft verdeeldheid, vooral vanwege het onderscheid in bezoldiging van de openbare en de bijzondere scholen. Dit leidt tot volgende herziening van de grondwet. Artikel 23 komt in 1917 door de Kamer. Beide vormen van onderwijs worden vanaf dat moment gelijk bezoldigd. Daarmee ontstaat op dat moment ons duale schoolstelsel, de gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs, zoals we het nu nog steeds kennen.

Bijzonder onderwijs bestaat dan uit de 'School met de bijbel' voor het gereformeerde volksdeel en de katholieken hebben hun eigen parochiescholen. Rooms katholieke ouders sturen hun kinderen automatisch daar naar toe. In die tijd wordt op de katholieke scholen catechese gegeven. De leerlingen en leerkrachten zijn allemaal katholiek. Voorbereiding voor de 1^e Heilige Communie en het Vormsel vindt op school plaats.

Aanbod van vormingslessen

De maatschappij verandert. Naast de protestants-christelijke vorming, krijgt nu ook het Humanistisch Vormingsonderwijs haar plek op de openbare school. Daartoe wordt in 1979 de Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs opgericht.

Het is al lang niet meer zo dat alle katholieke kinderen naar de katholieke school gaan. Soms geeft iets anders, zoals de reputatie van de school of de manier van lesgeven, de doorslag bij een schoolkeuze. Er wonen steeds meer Islamitische mensen in ons land en ook het geluid van Hindoeïsme en Boeddhisme wordt sterker. De overheid geeft aan dat de openbare school echt voor alle kinderen een goede plaats moet zijn om in op te groeien en de eigen identiteit te ontwikkelen. Er komt behoefte aan vorming vanuit alle denominaties. Dat betekent dat de openbare school steeds helderder moet worden in haar aanbod aan ouders. Vanaf schooljaar 2019-2020 is de school verplicht informatie over vormingslessen in de schoolgids op te nemen. De Inspectie controleert hierop. De overheid betaalt de vormingslessen. Het komt dus niet ten laste van de school.

Katholieke vorming

Om de katholieke vorming van leerlingen op openbare scholen te faciliteren en aan te bieden wordt in 2009 de stichting Rooms-Katholiek Centrum voor Vormingsonderwijs opgericht, tegenwoordig ook bekend onder de naam KVO, Katholiek Vormingsonderwijs. Stichting KVO heeft goed opgeleide docenten in dienst die zorgen voor vormingsonderwijs vanuit de katholieke traditie. De stichting werkt samen met het Centrum voor Vorming, waarin zes denominaties zijn vertegenwoordigd. De zevende, de Joodse, zal vanaf 2020-2021 ook deel gaan uitmaken van dit unieke samenwerkingsverband.

Het aantal scholen waar katholieke vorming wordt gegeven is nog laag. Het blijkt dat, wanneer men rondvraagt, het voor veel katholieke ouders van kinderen op de openbare

school niet bekend is dat ze om katholieke vorming kunnen vragen. Wanneer er door de krimp een openbare en een katholieke school samen moeten gaan en een 'samenwerkingsschool' worden, wordt het automatisch mogelijk om vormingslessen aan te vragen. Vaak wordt deze kans niet gepakt uit onwetendheid.

Vorming is geen catechese maar het wil niet zeggen dat de vorming vaag is. Vanuit het katholiek perspectief is het essentieel bij de opvoeding aandacht te geven aan 'heel de mens', Dat betekent voeding en ruimte geven aan fysieke, intellectuele, creatieve, morele en religieuze talenten. Dankzij de katholieke vorming in het openbaar onderwijs krijgen de leerlingen de kans hun religieuze talent te ontwikkelen. Katholieke vorming wordt gegeven vanuit de overtuiging dat het katholiek geloof een waardevolle boodschap is voor alle kinderen. De lessen staan dus open voor alle kinderen ongeacht hun eigen levensbeschouwelijke achtergrond. De docent geeft les over en vanuit de katholieke traditie. De kinderen worden uitgenodigd binnen dit perspectief mee te kijken, maar zij worden tegelijk ook in hun eigen levensovertuiging en geloof gerespecteerd.

Kinderen moeten kunnen opgroeien zoals ze zijn bedoeld maar ook zo dat ze kunnen meewerken aan een maatschappij zoals deze is bedoeld. Het welzijn van mens en samenleving gaat hand in hand. Kinderen en jongeren moeten zo gevormd worden dat zij al hun gaven harmonisch kunnen ontwikkelen. Zo leren zij vrijheid goed te gebruiken en worden zij in staat gesteld actief deel te hebben aan het sociale leven. Het is de bedoeling echt mens te worden.

Leerkrachten en oud leerkrachten herinneren zich vast de prachtige momenten waarop zij mooie en bijzondere gesprekken hadden met hun leerlingen. Dan ging het vaak over levensvragen, vragen die bij vorming centraal staan. Op die momenten ontwikkelen kinderen en jongeren zich, zij groeien als mens. Dat mee te mogen maken is heel bijzonder. Onze docenten katholieke vorming gaan wekelijks in gesprek met de leerlingen, lezen en bespreken prachtige bijbel- of heiligenverhalen en staan stil bij belangrijke ervaringen van het leven.

Meer weten?

Bent u nieuwsgierig geworden als (groot)ouder en wilt u meer weten over katholieke vorming voor uw (klein)kind, kijk op de website van het KVO www.katholiekvormingsonderwijs.nl of neem contact op via info@katholiekvormingsonderwijs.nl. Bellen kan alleen op donderdag via 0645459215.

Vraagt u zich af of het werk van docent katholieke vorming iets voor u is? Wij gaan graag met u in gesprek.

Liesbeth van Gool
Begeleider Katholiek Vormingsonderwijs Regio Noord